

Unschoolers i Danmark

Danske familiers anderledes valg af skole og familieliv.

Af Pernille Brydesen

LUNDS
UNIVERSITET

Avdelningen för Socialantropologi
Sociologiska institutionen
Kurskod: SANK02
Termin: Vårtermin 2019
Vejleder: Nina Gren

Abstract

Denne opgave undersøger hvad der ligger til grund for danske families valg om, at *unschoole* deres børn, frem for at sende dem i skole. Undersøgelsen er baseret på empiri indsamlet via interviews med familier, der vælger at *unschoole*, og hjemmepasse deres børn. Opgaven fokuserer på de livstilsvalg familierne har taget i forbindelse med *unschooling*. Disse valg indebærer bl.a. at mødre går hjemme med børnene, og familien skal forsørges på en indkomst, hvilket medfører udfordringer familiestrukturmæssigt, socialt og økonomisk. Jeg analyserer den indsamlede empiri med et teoretisk afsæt i genus, normalitet og sociale bevægelser.

Det fremkommer at mine informanter vægter frihed til at finde deres egne veje, og foretage valg baseret på hvad de *føler* er vigtigt, frem for hvad der er det mest normalt, højt i alle aspekter af deres liv. Jeg diskuterer hvordan deres konstruerede familieliv er et opgør med den *heteroseksuelle familiematrix* og derfor et opgør med synet på ligestilling, kønsroller og skoler. Et opgør med det ”normale” familieliv, frem for et liv baseret på bevidste valg, og hvor klimakrisen er en vigtig faktor for de valg de foretager.

Indholdsfortegnelse

Unschoolers i Danmark	1
Abstract	2
Indholdsfortegnelse	3
1.1 Indledning	4
1.2 Problemformulering og disposition	5
1.3 Baggrund	5
2 Tidligere forskning	6
3 Metode og empirisk materiale	9
4 Kønskonstruktivisme	12
5.1 Normalitet	13
5.2 Den heteroseksuelle familiematrixe.....	13
5.2 Normalitetens natur	14
6 Sociale bevægelser	15
7.1 Babyled weaning, babyled everything – at lade barnet lede vejen i forældreskabet	15
7.2 At leve i overensstemmelse med sig selv fremfor omverdenen	20
7.3 Traditionelle kønsroller – et feministisk valg	22
7.4 En social bevægelse starter i følelserne	30
7.5 Frihed frem for alt	32
8. Konklusion	33
Litteraturliste	36

1.1 Indledning

I Danmark bliver 475 børn hjemmeundervist (Folkeskolen.dk, 2018), det er i gennemsnit fem børn pr. kommune, og statistikken viser, at dette tal er steget med 26% de seneste to år (Tuxen, 2018). Ud over at vælge at hjemmeskole, er mange hjemmeskolefamilier inspireret af et helt særligt fænomen, der på amerikansk kaldes *unschooling*, samme engelske udtryk bruges også i Danmark.

Unschooling er et fænomen der voksede frem i 70'erne i USA. Forfatter John Holt var den der først introducerede begrebet, og han har skrevet flere bøger om emnet. *Unschooling* er siden hen vokset i USA, i 2013 blev ca. 1,7 mio. amerikanske børn *unschooled*, hvilket svarer til ca. 3,4% af alle børn i skolealderen i USA (Farenga, 2013).

Unschooling betyder helt enkelt, at lade børn lære i eget tempo ud fra egen lyst og motivation. De fleste *unschoolere* hjemmeskoler altså deres børn, men i stedet for at kopiere skolens faste rammer til hjemmet, lader de deres børn lære hvad de har lyst til, på eget initiativ i eget tempo. Tænkerne bag *unschooling* mener at børn har en naturlig evne til at lære alt det de har brug for igennem livet, hvis de får friheden til at lære i eget tempo, og uden tvang. Denne meget "hands-off" tilgang til børns uddannelse, er kontroversiel i forhold til den almindelige skolegang i Danmark, hvor der de seneste år er blevet introduceret flere nationale test, for at måle og veje elevernes færdigheder i forhold til klassetrin (www.folkeskolen.dk, 2018). Stadigvæk vælger flere og flere forældre *unschooling* som "skoleform" til deres børn. *Unschooling* er som sagt svært at beskrive og meget ukonkret, da det ikke er et sæt faste regler, men mere et visionært udgangspunkt til børns læring. I bøgerne *Learning all the time* (1990) og *Teach your own* (2003) af John Holt, beskriver han, hvordan han i høj grad ser den læringsform han oplever i skolerne, som skadende for barnets naturlige evne til at opdage og finde ud af ting på egen hånd.

Unschooling ifølge Holt, kan beskrives som *læring i hjemmet, fri for skolelignende rammer*. Holt beskriver *unschooling* ved at man selv bestemmer *hvad, hvornår, hvorfor, hvordan og fra hvem* man vil lære, modsat skolen der tilbyder hvad han kalder en standartuddannelse.

1.2 Problemformulering og disposition

Målet med denne opgave er at undersøge *unschooling* som et voksende fænomen blandt danske familier, ved at se på hvilke tanker og valg der ligger bag beslutningen om at *unschoole*, og videre diskutere *unschooling* som en social bevægelse i samfundet.

Jeg vil undersøge dette via min indsamlede empiri, baseret på interviews med to familier, et tv-interview med et forældrepar der *unschooler* og litteratur med et teoretisk udgangspunkt i normalitet, sociale bevægelser og genus.

Min problemformulering er derfor:

Hvordan kan vi forstå forældres beslutning om at vælge *unschooling*, frem for skolen, med et teoretisk udgangspunkt i genus, normalitet og sociale bevægelser?

Jeg vil undersøge dette mere konkret igennem mine problemstillinger:

- Hvordan er det at gå imod strømmen på et så afgørende punkt som børns uddannelse i en velfærdsstat, hvor uddannelse er et krav?
- Hvilke andre livsstilsændringer sammenfalder med valget om at *unschoole*?

1.3 Baggrund

I bogen *Children of the welfarestate*, gennemgår Laura Gilliam og Eva Gullov folkeskolen og børnepasningens udvikling i Danmark. De skriver, at der i 90'erne kom et ændret syn på hvad skolen var til for, hvor fokuset tidligere havde været på at skabe medborgere i en demokratisk stat, ændrede fokuset sig mod de faglige resultater – ”at skabe soldater i en konkurrencestat¹” (Gullov & Gilliam, 2017). Ud over at folkeskolen fik et øget akademisk fokus, kunne det også ses i børnehaver og vuggestuer, der fik indført læreplaner, så barnet kunne udvikle sig mest muligt. Gilliam og Gulløv skriver at eksperter i samtiden forventede at forældre gjorde modstand mod denne konkurrencefokuserede udvikling, men modstanden kom aldrig.

---

¹ Konkurrencestat er et begreb der dækker over den danske velfærdsstats forandring fra at velfærd, sås som en offentlig udgift for samfundsøkonomien, til at velfærd blev tænkt som en del af samfundsøkonomiens vækst (Pedersen, 2011).

Selvom folkeskolen ses som det mest ”naturlige” valg i dagens Danmark, har den mødt modgang de seneste år. I 2013 indførte regeringen en ny skolereform, der i korte træk betød længere skoledage for alle elever og flere faglige timer hvor målet var at øge fagligheden (Gullov & Gilliam, 2017). Samtidigt skulle lærerne undervise mere, men havde mindre forberedelsestid. Tanken med skolereformen, var en heldagsskole hvor børn kunne tilbringe hele dage i et sundt læringsmiljø. Dog har virkeligheden vist, at det ikke er tilfældet for mange elever og lærere. I årene efter, er der sket et tilløb af både lærere og elever fra folkeskoler til fri- og privatskoler i hele landet (Haugaard & Kauffmann, 2019) . Danske fri- og privatskoler er ikke underlagt regeringens folkeskolereform, men skal blot leve op til *friskolebestemmelsen*, der betyder at undervisningen skal stå mål med undervisningen i folkeskolen. Disse skoler er oftest oprettet af en gruppe forældre, der ønskede en anderledes skolegang for sine børn, end hvad folkeskolen kunne tilbyde (Friskolerne.dk). Den store kritik af folkeskolen og ”opbrud” i hele skolesystemet, kan have en betydning for, hvorfor flere har valgt helt at tage deres børn ud af skolen, eller slet ikke at lade dem starte i første omgang. I Danmark er der ikke skolepligt, som i Sverige, derimod er der undervisningspligt. Det betyder at børn ikke nødvendigvis skal gå i skole hver dag, men at de skal modtage undervisning der står mål med folkeskolen, hvilket gør hjemmeundervisning og *unschooling* muligt i Danmark (Undervisningsministeriet, 2018).

---

2 Tidligere forskning

Forud for min opgave, har jeg undersøgt tidligere forskning på området. I Danmark og Sverige er *unschooling* så ukendt, og lille et område, at det stort set ikke er blevet berørt, dog er der lavet antropologiske studier der omhandler skolen i Sverige og Danmark. Her er fokuset dog hovedsagligt på emner og problematikker i det sociale miljø, der præsenteres på en alminelig skole.

I Sverige er der lavet to antropologiske afhandlinger der begge omhandler normalitet i forbindelse med skoleelever. Den ene på en grundskole², og den anden en gymnasieskole. I afhandlingen *Med facit i hand*, indleder Åsa Bartholdsson med hvordan den offentlige debat i Sverige i samtiden drejede sig om et stigende antal af diagnoser til børn i skolealderen. Hun sætter hermed spørgsmålstejn til hvad der

---

² Den svenske folkeskole

egentlig er normalt, og hvilke forestillinger om normalitet der findes i den svenske grundskole (Bartholdsson, 2007). Dette er de bærende spørgsmål igennem afhandlingen. Bartholdsson valgte at lave et feltarbejde i to skoleklasser hhv. en børnehaveklasse og en femteklasse for at studere normalitet i skolen. Hun beskriver dog, at igennem afhandlingen kom arbejdet i højere grad til at handle om hvordan elevskabet formes i de to klasser, på to forskellige skoler, igennem socialisering, styreteknikker og læreprocesser (Bartholdsson, 2007). Bartholdsson kommer frem til at elevsocialisation handler om at blive skolet ind i en forudbestemt magtrelation og i en forudbestemt normaliseringsproces, som påtvinges eleverne (Bartholdsson, 2007). Hun betragter altså normalitet som en aktiv handling, som man skaber for at tilpasse sig (Bartholdsson, 2007). Selvom denne bog nu er mere end ti år gammel, er hendes spørgsmål og funderinger stadig højaktuelle og også i Danmark.

Min opgave vil ikke rette sig mod folkeskolen, men nærmere hvorfor den vælges fra. De spørgsmål Bartholdsson tager op som afslutning, er spørgsmål jeg selv sidder med efter at have undersøgt *unschooling*, der netop er fortalende for at skolen ikke skal opfostre samfundets mennesker, fordi skolen repræsenterer en snæver norm, hvor det aldrig bliver muligt at passe alle børn ind i. Bartholdsson beskriver i sin indledning hvordan hun betragter skolen som et udpluk af samfundet, som derfor også repræsenterer samfundet. Derfor er normalitet på en skole og hvordan det skabes, også et relevant billede af normalitet i samfundet, som jeg vil diskutere videre i min opgave.

Normalitet i skolen er et emne Fanny Ambjörnsson også tager op i sin afhandling *I en klass för sig*. Hun undersøger de normer der er bundet til genus og seksualitet blandt unge kvinder i to forskellige gymnasieklasser på en skole, i en forstad til Stockholm. Hun er interesseret i de handlinger der ligger til grund for at man bliver opfattet som pige (*tjej*³) (Ambjörnsson, 2004). Ambjörnsson betragter nemlig genus som noget der genskabes og opretholdes konstant, og derfor mener hun ikke, at genus kan betragtes som en statisk tilstand, men noget der skabes dagligt igennem handlinger, indenfor de normer og rammer, som er konstrueret (Ambjörnsson, 2004). Med andre ord, skabes og opretholdes "det normale" altså igennem aktive handlinger. Da jeg i min opgave vil undersøge det, at afvige fra normen, har Ambjörnssons afhandling en stor relevans for min opgave.

---

³ Ordet *tjej* betegner en ung kvinde på svensk, men i en dansk kontekst vil ordet pige kunne bruges trods at det også dækker over ordet "flicka".

Kønsrollestereotyper er et perspektiv, der også gør sig gældende igennem min empiri og er noget mine informanter forholder sig til, hvilket jeg vil komme mere ind på i analysen.

Ud over genus og normalitet, tager Ambjörnsson også emner op som ”at være sig selv”, som Bartholdsson også diskuterer i sin afhandling. I sin konklusion forklarer Ambjörnsson hvordan pigerne imellem, opretholdte normer og regler for deres kvindelighed, som både skaber mening og et fællesskab, men samtidigt kan dette også analyseres som kollektiv tvang (Ambjörnsson, 2004). At undersøge normalitet er ikke så enkelt, som man først kunne antage, og forestillinger om det frie valg og det frie individ, er noget der problematiseres igennem hendes studie (Ambjörnsson, 2004).

Også i danske antropologiske afhandlinger indenfor skoleområdet, er det de sociale aspekter i forbindelse med skolen der diskuteres.

I afhandlingen *When to whisper: Moving refugee psychotraumatology beyond the clinic in welfare state Denmark* undersøger Trine Brinkmann folkeskolens psykosociale arbejde med børn fra flygtningefamilier. I denne afhandling er fokuset især på integration og minoriteter. Brinkmann følger et skoleprojekt, der skal hjælpe børn fra flygtningefamilier til en bedre skolegang, ved at bearbejde og tale om familiens problemer. Igennem denne afhandling ses det hvordan folkeskolen anvendes som et integrationsmiddel og træder i karakter som ”folkets skole” der har som mål at samle og rumme forskellige børn med forskellig baggrund.

I forhold til min egen opgave, er mange af de problemer Brinkmann bringer frem højaktuelle, men i en anden kontekst. Hvem har ansvaret for børns trivsel? Forældre eller staten? Brinkmann beskriver hvordan et projekt som dette, kan ses som velfærdsstatens indblanding i familiers intimsfære, hvilket både kan være positivt og negativt, grænseoverskridende og hjælpende (Brinkmann, 2016). Dette prikker også til forståelsen af frihed i en velfærdsstat, hvor staten og dens institutioner, har stor indflydelse på borgerne hver dag. Normalitet er også et emne der kommer frem i afhandlingen, når børnene udtrykker et ønske om ikke at skille sig ud og blive behandlet som en ”problemgruppe”, trods det er med lærernes gode hensigt.

Hvad der er generelt for disse tre afhandlinger er, at de er baseret på et solidt empirisk materiale. Alle tre forskere har gjort egne feltarbejde over flere år i forskellige skoleklasser og Brinkmann har også brugt flygtningefamilierne som

informanter ud over skolelærere og elever. I alle tre afhandlinger fremgår det hvordan den mængde tid de har brugt i felten, har en positiv indflydelse på deres forhold til informanterne, og derfor på deres resultater. Ingen af disse afhandlinger omhandler dog forældres syn på normalitet i skolerne, det er et perspektiv der kommer frem igennem mit empiriske materiale, som jeg vil uddybe senere i teksten.

---

3 Metode og empiriske materiale

For at kunne besvare mine spørgsmål omkring forældre som vælger at *unschoole* i Danmark, har jeg indsamlet empirisk materiale igennem interviews med to par, der har fravalgt institutionel børnepasning og folkeskolen til deres børn, og i stedet passer og *unschooler* dem hjemme. Derudover har jeg anvendt mig af et tv-interview i Aftenshowet⁴ af et par, der også har valgt, hvad de kalder den frie og interessestyrede læringsform, stærk inspireret af *unschoolingens* principper. Derudover har jeg holdt mig opdateret på blogs, i facebookgrupper og læst artikler fra forskellige medier, der jævnligt har taget *unschooling* eller hjemmeskoling op som emne, hvilket understreger den stigende interesse i samfundet. Mit studie er ikke en bred beskrivelse af samtlige *unschoolere* i Danmark. Denne gruppe er med sikkerhed lige så mangfoldig som resten af Danmarks befolkning, men samtidigt har *unschoolers* en del tilfældes igennem deres tilgang til børneopdragelse. Især de ligheder, tankestrømme og strømninger der går igen i *unschoolers* valg og levemåde, er jeg interesseret i at undersøge nærmere. Netop dette giver mit empiriske udpluk fra gruppen *unschoolere* et godt indblik i.

Jeg fik kontakt til begge par igennem sociale medier, men det var noget sværere at få kontakt til informanter end jeg havde troet. På Facebook fandt jeg en gruppe kaldet ”Unschooling Danmark” det er en lukket gruppe, og før jeg kunne blive medlem skulle jeg svare på spørgsmål der forsikrede administratoren om at jeg var genuint interesseret i *unschooling*, helst skulle jeg have børn selv. Jeg besvarede spørgsmålene med at sige at jeg var interesseret pga. en skoleopgave, men også havde en personlig interesse, og blev godkendt. Igennem gruppen lavede jeg så et opslag

---

⁴ Et program på Danmarks anden største tv-kanal TV2, der kan beskrives som et ”aktualitetsprogram”, der tager lette og svære aktuelle emner op hver dag, og inviterer gæster ind i studiet til interviews. Programmet har eksisteret siden 2007 og starter hver aften klokken 18.00 (www.tv2.dk)

hvor jeg skrev at jeg ledte efter familier der ville stille op til interview omkring *unschooling*, men fik ingen svar. Derefter kontaktede jeg manden bag hjemmesiden *frilæring.dk*, der er en hjemmeside med information til hjemmeskolere og *unschoolere* i Danmark, og spurgte ham om han kunne hjælpe mig med at skaffe informanter, hvortil han svarede at det var enormt svært at få *unschoolere* til at stille op, da de ofte følte sig udsatte og kritiserede pga. deres valg, men han kunne lave et opslag i en privat gruppe, på mine vegne, hvilket heller ikke gav nogle svar. Derefter forsøgte jeg at melde mig ind i gruppen ”Unschooling Fyn” på Facebook, men da jeg ikke var bosat i området, og ville være medlem pga. min opgave, skrev administratoren at det ikke var muligt, men hun ville meget gerne viderefremde min efterspørgsel. Nogle dage senere kontaktede en kvinde mig på mail, og skrev at hende og hendes kæreste gerne ville stille op til interview. Derfor tog jeg en fredag i slutningen af oktober, toget til Svendborg hvor jeg mødtes med Hanna, Anders og deres søn Mikkel på 2,5. Ud over kontakten til Anders og Hanna fik jeg igennem det sociale medie Instagram, kontakt til en anden kvinde der var bosat i København, og som havde skrevet flere gange om *unschooling* på sin profil. Jeg skrev en besked til hende igennem Instagram og spurgte om hun kunne tænke sig at stille op til et interview om *unschooling* en dag i København. Det var hun frisk på, og jeg mødtes derfor en lørdag formiddag i november med hende, Signe, og hendes mand, Thomas og deres søn, Simon på knap tre år⁵.

Begge par har altså børn der er yngre end skolealderen i Danmark, men betragter sig alligevel som *unschoolere* da der ud fra *unschoolingens* principper ikke findes en officiel skolealder, men hele livet er en vej til læring. Jeg ville som udgangspunkt gerne have været i kontakt med familier med børn i skolealderen, men da det var sværere end jeg havde regnet med at finde informanter, lykkedes det ikke. Derfor vælger jeg også at bruge et tv-interview af forældre der *unschooler* og har børn i skolealderen.

Unschoolers er en gruppe der er svær at definere. Da jeg begyndte at undersøge det nærmere, og ville lede efter informanter, gik det op for mig at selve gruppen er meget udefinerbar. Ingen ved hvor mange der egentlig *unschooler* i Danmark og selve begrebet er svært at fastsætte, da det som udgangspunkt betyder at der ikke er nogle faste regler eller en bestemt metode bagom *unschooling*. Der var

---

⁵ Informanternes navne er opdigtet. Jeg kender selv de rigtige navne, men har valgt at holde dem anonyme af hensyn til informanterne.

heller ikke en bestemt fysisk plads jeg kunne gå hen for at opsøge disse unschoolers, derimod kunne jeg søge meget information på nettet. Jeg har især læst amerikanske blogs og bøger for at blive klogere på selve emnet, da *unschooling* er større i USA. Derudover har jeg fundet danske bloggere der skriver om deres liv med *unschooling* og igennem sociale medier som Instagram, fundet og fulgt flere forskellige mennesker der skriver om en hverdag uden skole og institution. Det der hurtigt blev meget tydeligt var, at *unschooling* ikke står som et enkelt 'radikalt' valg for familierne, men at disse familier også har taget flere andre valg der er modstridende til normen Danmark. Valg som at helt undgå børneinstitutioner, som vuggestue og børnehave, og at leve et liv med meget bevidste forbrugsvaner og forestillinger om et familieliv. At *unschooling* er en del af noget større i familiernes liv, fandt jeg utroligt interessant at undersøge nærmere. Det fremkom også igennem mine interviews, at vi snakkede mindst lige så meget, hvis ikke mere, om andre dele af deres liv, end blot børnenes uddannelse. Andre emner der kom frem var radikale livsstilsændringer, at skille sig ud, være veganer, tænke bæredygtigt og ikke mindst, tanker om familieliv og tilknytning mellem forældre og børn. Mine spørgsmål til begge familier var som udgangspunkt de samme, og begge interviews forløb semistrukturerede. Jeg havde inden hvert interview, forberedt fem hovedsspørgsmål der omhandlede *unschooling*, men også deres livsstil, og jeg lagde op til at begge parter skulle fortælle om deres livshistorier, for at få et indblik i deres tankegang omkring valget om *unschooling*. Jeg indspillede begge interviews på min mobiltelefon, hvilket gjorde at interviewet forløb let, og mere som en samtale, jeg tog også meget få notater på min blok i løbet af interviewsne. En faktor der også spillede en rolle imellem mig og informanterne var, at jeg på det tidspunkt var synligt gravid med mit første barn. Begge par var nysgerrige og spurgte ind til mig, og hele snakken omkring børn i det hele taget virkede meget naturlig, nu når jeg selv skulle være forældre snart.

Det ene par, som jeg kalder Hanna og Anders, er bosat på Sydfyn, og er begge uddannet på universitetet. Anders har en stilling som journalist. Han er vokset op i en middelklassefamilie i en mellemstor dansk by. Hanna arbejder ikke, men modtager et lille tilskud fra kommunen for at passe deres søn hjemme. Hanna er vokset op i USA, men den ene af hendes forældre er oprindeligt fra Danmark, hvilket fik hende til at flytte til Danmark inden hun startede i gymnasiet.

Det andet par jeg interviewede kalder jeg Thomas og Signe og de er bosat i København. Thomas er nyuddannet ingeniør og jobsøgende. Hans forældre flyttede

fra Holland til Danmark da Thomas var barn, og han er vokset op i en mindre by på landet i Danmark. Signe er ved at skrive sit speciale på universitetet og er derudover hjemme med sønnen jeg kalder for Simon. Hun er vokset op i en stor familie, på landet i Danmark.

Jeg oplevede flere gange igennem interviewet, at interviewet drejede ind i en gråzone, som handlede om børn generelt, som en naturlig; forældre til en kommende forældre-samtale, samtidigt med at vi snakkede om de emner der var relevante for opgaven. Dynamikken var god og jeg følte at min graviditet bidrog til en tryk stemning, hvor informanterne kunne tale åbent, da jeg ikke fremstod så fremmed og udeforstående, som ellers kunne have været tilfældet.

Mit udgangspunkt til opgaven har ikke været så neutral som man kunne have ønsket. I min research af *unschooling*, har de principper jeg har læst så grundigt om, sat sig lidt i mig, og har medført at jeg ikke blot interesserer mig for *unschooling* ud fra et antropologisk perspektiv, men også personligt. Jeg har blandt andet vendt emnet med venner, kæreste og familie og forholdt mig til *unschoolingen* ud fra et ”kunne det være mig en dag?”-perspektiv. Det har selvfølgelig en betydning for min opgave, hvor jeg ønsker at få en forståelse hvorfor sociale bevægelser som denne opstår, og hvad det medfører. Det har gjort rejsen med denne opgave både personligt berigende og lærende, men har også gjort, at jeg har været farvet og ”enig” på forhånd, hvilket jeg kan se i mine interviews, der læner sig meget op af en samtale hvor begge parter (mig og de interviewede) har bidraget til emnet. Dog har mine spørgsmål jeg har lavet på forhånd, været med fokus på at få svar på hvad jeg synes er relevant for opgaven. Da min hensigt med opgaven mere er at undersøge *unschooling* som en social bevægelse, og jeg ikke undersøger et konkret problem i forbindelse med *unschoolingen*, har mit personlige engagement ikke en så stor påvirkning på udfaldet af opgaven, som netop handler om at undersøge aspekterne omkring denne sociale bevægelse.

---

4 Kønskonstruktivisme

I bogen *Beyond the second sex* skriver Schlegel (1990) at der er en generel forståelse af, at den måde man forventer, mennesker af forskellige køn opfører sig, hvordan de opfattes og vurderes, er socialt konstrueret (Schlegel 1990). Det betyder også, at

forståelsen af genus varierer fra kultur til kultur. Konstruktionen af genus, er altså ikke universel, trods mange antropologer har prøvet at bevise dette, men at forståelsen af genusforhold skal forstås ud fra andre sociale konstruktioner i livet (Schlegel 1990). Ambjörnsson betragter også genus som noget der genskabes og opretholdes konstant, og derfor mener hun ikke, at genus kan betragtes som en statisk tilstand, men noget der skabes dagligt igennem handlinger, indenfor de normer og rammer, som er konstrueret (Ambjörnsson, 2004).

Videre skriver Schlegel (1990) hvordan forskellige værdier er bundet til de heteroseksuelle forståelser af køn. En mor, forstås som kilden til liv, mens en far oftest er beskytter og forsørger. Igennem moderskab bliver kvinden derfor krediteret med mere værdi end før, fordi hun netop er kilden til liv for barnet Schlegel (1990).

---

5 Normalitet

At være et individ, fri til at skabe identitet og fremtid uafhængig af andre, er kernen i velfærdsstaten (Ambjörnsson, 2004), som både er gældende i Sverige og Danmark. Med andre ord, synes friheden til selv at vælge sit liv og sin fremtid, som borger i en velfærdsstat meget håndgribelig, men som Ambjörnsson selv problematiserer, er det i praksis ikke så enkelt, netop pga. kulturelt konstruerede normer i samfundet og pga. den stat, det arbejdsmarked og det uddannelsessystem der skaber forudsætninger for individet (Ambjörnsson, 2004). Et individ i en velfærdsstat kan frit vælge, men indenfor meget faste rammer. Med det mener Ambjörnsson, at samfundets normer sætter de faste rammer for individet, friheden er lettest tilgængelig, hvis man læner sig op af normen (Ambjörnsson, 2004).

5.1 Den heteroseksuelle familiematrix

Ambjörnsson præsenterer begrebet ”den heteroseksuelle matrix” med hvilket hun beskriver, at køn er konstrueret, ud fra en heteroseksuel matrix, og med det mener hun, at det er de kulturelle ideer der begribeliggør kroppe, genus, seksualitet og begær, og adskiller det feminine fra det maskuline, for så at forene de to igennem gensidig begær. Hun skriver også, at normen ikke bare foreskriver *hvordan* man er mand eller kvinde, men også at man *skal* være mand eller kvinde (Ambjörnsson, 2004).

Jeg vil ud fra dette begreb præsentere en videreudvikling jeg kalder *den heteroseksuelle familiematrix*, for at forstå mine informanter og deres opfattelse af

”det normale”. Med dette begreb mener jeg at matrise ikke blot dækker over at være heteroseksuel, men over alle de normer og forestillinger der er forbundet til det almindelige familieliv. Dette indebærer faktorer som, at en familie består af mor og far, der er heteroseksuelle. At børn kommer i institution når de er omkring ti måneder⁶, og at de starter i en almindelig folkeskole det år de fylder seks, og at begge forældre, er på arbejdsmarkedet på fuld tid. Derudover er ideer om materielle behov for en middelklasse børnefamilie også flettet ind i denne forestilling. Som at have eget hus eller lejlighed, bil, to fuldtidsindkomster og årlige ferier. Middelklassen i Danmark er en stor befolkningsgruppe, og dækker over den gruppe af borgere der har en indkomst omkring den gennemsnitlige indkomst i Danmark (www.klassesamfund.dk).

Ud over at bryde med den norm der er koblet til børns skolegang, ved at vælge *unschooling*, opdagede jeg igennem mit feltarbejde, at mine informanter også bryder med en hel række andre af samfundets normer, hvorfor jeg finder denne kobling til hvad der er *normalt*, yderst relevant.

5.1 Normalitetens natur

Det normale er ifølge Ambjörnsson tvetydigt, da det både beskriver det *mest almindeligt forekommende*, men også det man efterstræber, altså både det gennemsnitlige og *et ideal* (Ambjörnsson, 2004). *Det normale* opretholdes og skabes igennem aktive handlinger (Ambjörnsson, 2004). At det normale konstant skal ”bekræftes”, betyder også, at der ikke eksisterer nogen fast kerne af normalitet, men det kan ofte virke sådan, da det normale også er det mest almindeligt forekommende. Normalitet eksisterer altid i forhold til en modpol - til hvad der *ikke* er en del af normen (Ambjörnsson, 2004). Ambjörnsson bruger eksemplet at heteroseksualitet er en norm, og at man ved man er heteroseksuel, ved at vide at man *ikke* er homoseksuel (Ambjörnsson, 2004). At en norm identificeres igennem dens afvigelse, kan være med til at gøre afvigelsen til noget meget unaturligt og derfor til noget ”forkert”. At gå i skole som barn, er en norm i det danske samfund, derfor er et fravalg af skolen, i manges øjne et meget unaturligt og forkert valg. Men videre skriver Ambjörnsson også, at det ifølge Butler er i afvigelsen fra normen, at der er et forandringspotentiale

---

⁶ Gennemsnitsalder for børn at starte i pasning i Danmark (https://socialministeriet.dk/media/19183/kort_fortalt_boerns_alder_ved_start_i_dagtilbud.pdf)

– plads for mennesker at forandre samfundet, derfor er relationen mellem norm og afvigelse også sårbar og ikke en fast størrelse (Ambjörnsson, 2004).

---

6 Social bevægelse

Normer er under konstant forandring, hvilket er forklaret i et tidligere kapitel. Men baggrunden for at normer kan ændre sig, sker igennem sociale bevægelser, der ifølge sociologen Grzegorz Piotrowski, forstås ved en måde hvorpå mennesker går imod de konstruerede normer, ved at følge individuelle ønsker og behov (Piotrowski, 2013). Med andre ord, opstår sociale bevægelser når samfundets normer er modstridende til en voksende gruppe af menneskers individuelle ønsker og behov. Sociale bevægelser starter i følelserne hos individer, der kan lede til kollektive bevægelser. En social bevægelse kan altså forstås ved en forandring der leder til nye normer, men som starter ved en brydning med de gældende normer (Piotrowski, 2013).

At være en del af en social bevægelse, kan ifølge Piotrowski blandt andet indebære at man føler sig bundet igennem solidaritet, og at man typisk foretager personlige livsstilsændringer eller normbrydende valg, baseret på moralske værdier (Piotrowski, 2013).

At være en del af en social bevægelse, er altså ikke nødvendigvis et medlemskab af en gruppe eller organisationer, men nærmere en solidarisk deltagelse i en bevægelse der defineres igennem moralske værdier, og som oftest bunder i stærke følelser, der har ført til et behov om forandring.

7.1 Babyled Weaning, Babyled Everything – at lade barnet lede vejen i forældreskabet

Det er en lun formiddag i oktober i en by på Sydfyn, hvor jeg er mødtes med Hanna og Anders, og deres søn på to et halvt år, Mikkel. Vi sidder i en gammel gårdhave midt i byen, omringet af gamle bindingsværkhuse og gården er brostensbelagt. Anders har lavet te og vi spiser småkager jeg har taget med. Mikkel leger roligt ved et vandbassin midt i gården, og inden længe har han taget både strømper, bukser og underbukser af, noget der ikke bekymrer forældrene det mindste.

Hanna ler, og spørger:

”Kender du Babyled Weaning?”

”Ja” svarer jeg.

”Det er blevet lidt sådan... Babyled Weaning, Babyled Everything!”

Babyled Weaning er et udtryk for en metode, nogle forældre bruger til at introducere fast føde til deres børn. Denne metode går ud på, at barnet skal have alt det mad, som forældrene spiser tilbudt, og så bestemmer barnet selv i eget tempo, hvad det vil smage og hvordan det vil spise. Barnet skal altså have lov til at undersøge maden på egen hånd i eget tempo.

Hanna er ved at fortælle mig om hvordan de er kommet på tanken om *unschooling*, hun refererer til at det hele startede med at lade deres søn have stor indflydelse på sit eget liv allerede i en tidlig alder, igennem Babyled Weaning-metoden blandt andet, men også i andre dele af hans liv, og i takt med det blev det til Hannas store ønske at passe ham selv, i stedet for at sende ham i en daginstitution, for så selv at gå på arbejde.

Normaliseringen af folkeskolen er sket over tid og gradvist. Både Bartholdsson og Gilliam beskriver, hvordan skolen i Danmark og Sverige langsomt har overtaget dele af opdragelsen fra forældrene i takt med, at målet med skolen blev, at skabe disciplinerede demokratiske samfundsborgere, og med tiden ’soldater i en konkurrencestat’ (Gullov & Gilliam, 2017). Skolen er ikke blot et sted man lærer, det er blevet en institution vi ikke kan forestille os at være foruden. Skolen repræsenterer civilisering, opdragelse og uddannelse af børn, derfor repræsenterer hjemmeskoling eller *unschooling* også det modsatte. Skolen er med andre ord, stærkt normaliseret i det danske samfund.

Dette udtrykte *unshooler* Kristian Humaidan også tydeligt i et interview i Aftenshowet:

[...] jamen vi er vokset op i en tid og et paradigme, hvor skolen ligesom er på linje med tyngdeloven nærmest. Så det er noget der bare er, det er ikke noget vi stiller spørgsmålstejn ved.

Udgangspunktet for danske familier er, at skolen er det oplagte valg til deres børn, ligesom børnepasning i institutioner, som vuggestue og børnehave, også er det oplagte

valg. Mere end 90% af alle børn i Danmark bliver passet væk fra hjemmet, fem dage i ugen, mange timer om dagen, fra de er omkring et år gamle (Skaaning, 2017). Samfundet er skabt af mennesker, der reproducerer *societal order* igennem deres handlinger (Gullov & Gilliam, 2017). Societal order er ifølge Elias, som Gullov og Gilliam tager op, den måde hvorpå alting i et samfund fungerer, fordi flertallet i samfundet er enige om hvad der er rigtigt og forkert. Fx holder de fleste mennesker sig fra kriminalitet, fordi de føler det er moralsk forkert. Størstedelen af befolkningen accepterer statens kerneværdier, så selvom staten er regulerende, er det den grundlæggende brede accept, der gør at samfundet fungerer på den måde det gør (Gullov & Gilliam, 2017). På samme måde vælger størstedelen af befolkningen altså at bruge statens institutioner, som vuggestue, børnehave og skole, trods det er et tilbud, fordi de føler det er det mest rigtige (Gullov & Gilliam, 2017).

Videre skriver Gullov og Gilliam, at tiltagende institutionelle strukturer i velfærdsstaten, der inkluderer mennesker fra alle samfundslag, har gjort *sikkerhed*, *forudsigelse* og *lighed* til hovedpunkter for staten (Gullov & Gilliam, 2017). Netop disse tre faktorer repræsenterer folkeskolen. Man ved som borger, hvad folkeskolen tilbyder, hvad man kan forvente, og at den er for alle. Modsat hvad man kan være sikker på ved at fravælge skolen. Sikkerheden og forudsigelsen for hvad ens børn lærer er væk, hvilket de fleste vil finde skræmmende, men igennem mit feltarbejde er det tydeligt at netop den uforudsigelighed, også betyder *frihed* for mine informanter. Netop frihed til at vælge og være uden forudsigelsen, er et af kernepunkterne for deres valg, som mine informanter nævner igen og igen. Alle informanter beskriver deres tid i folkeskolen som børn, med en negativ klang, men på forskellige måder. Anders har mest bare kedet sig, og manglet udfordring fagligt. Hanna, der gik i skole i USA, fik et decideret chock, da hun startede på en stor skole da hun var otte. Hun havde indtil da været hjemmeskole, og især de sociale forhold hun dengang mødte, skræmte hende, og hun beskriver dem levende for mig:

Hanna: Men altså bare, altså så var der en pige der var tyk, og fordi hun var tyk, sååå... så skulle hun drilles, og så fordi jeg legede med hende, så gad mennesker ikke side ved siden af mig på vej hjem fra skole og sådan.

Pernille: Du blev sådan koblet til hendes?... alt det man ikke ville ved hende?

H: Ja, ja jeg følte mig sådan contaminated [forurennet], på en eller anden måde. Og jeg havde fået sådan, to rigtig gode veninder, og så en lidt god

veninde. Og så en af de rigtig gode der, hun sagde sådan. Nå hvis du vil lege med hende der, så kan du ikke lege med mig... Det var i 3. Klasse. [pause] jeg synes ikke det er okay. Jeg synes ikke at det er en sund socialisering. Eller et sundt miljø at vokse op i, i forhold til hvis man skal være en socialt menneske (Hanna, 2018).

Anders beskriver hvordan han aldrig følte sig udfordret eller motiveret fagligt i skolen, men derimod var han glad for det sociale ved at komme i skole.

Men ja det var jo bare det der... det var nemt for mig det hele, og der var ikke rigtig noget... altså der var jo ikke nogen der var sådan: "jamen okay, hvad kan vi gøre for dig". Hvordan kan vi hjælpe dig? Hvordan kan vi finde noget der er fedt for dig, stimulerende og udfordrende og alt det der... og det er jo bare sådan strukturen er... der er jo ikke plads til det [i folkeskolen] (Anders, 2018).

Signe har oplevet at skifte meget skole, blive mobbet, og beskriver hvordan hun har følt at hun skulle præstere enormt godt fagligt for at føle sig noget værd som menneske.

[...] jeg har flyttet skole ret meget, og jeg blev mobbet i 1. klasse og flyttede så skole i 2. klasse fordi skolen ikke ville gøre noget ved det [...]

[...] Det er jo også det der med, at når man så begynder at undersøge hvad *unschooling* går ud på, så begynder man den der *deschoolingprocess*, hvor man tænker meget over hvad man selv gør. Så der opdagede jeg nogle forskellige ting som at, jeg havde en overbevisning om at jeg ikke skulle starte på en videregående uddannelse hvis jeg ikke fik over middel i karakter, for så var jeg ikke god nok til at gå der. Og at jeg har fuldstændigt absurd høje krav til mig selv og mine præstationer fagligt, og jeg har døjet med lavt selvværd i mange år, som jeg også tror har en forbindelse til det, og så havde jeg nogle lærere der gjorde det rigtig træls at læse bøger, så jeg har aldrig syntes det var fedt at læse bøger (Signe, 2018).

Derimod beskriver Thomas, at han er blevet passet hjemme af sin far inden han startede i skole, sammen med sine søskende, og han startede på en friskole der havde

mange gode værdier beskriver han, så han var glad for at gå der. Men udtrykker stadig at de ikke ser en skole som den mest ideelle måde at lære og udvikle sig på.

Ja, og hvis nu Simon siger en dag at han gerne vil gå i skole, så lader vi ham selvfølgelig gøre det, og opleve det. Så må han også selv være med til at vælge hvad for en skole han gerne vil gå på, og der ser en friskole altså bare mere attraktiv ud. Med mindre han selvfølgelig har en meget stor interesse for at sidde stille og høre efter hvad de voksne siger haha (Thomas, 2018).

En del af grundprincipperne i *unschooling*, er at barnet selv styrer *hvad, hvornår, hvorfor, hvordan og fra hvem* de vil lære. Derfor taler begge par om at deres barn frit kan vælge om de vil i skole en dag, selvom de selv er meget skeptiske mod skoler. Hvilket igen understreger *unschoolernes* ønske om at deres børn har friheden til selv at vælge.

Samtidigt med at samtlige af mine informanter gav udtryk for, at føle sig som en del af en bølge ved at blive *unschoolers*, og understregede at de havde taget bevidste valg, og derfor var ligeglade med den rådende norm, fremgik det, især hos Anders og Hanna, at de havde svært ved at dele aspekter af deres liv, med venner og familie, der var af en anden overbevisning om hvad der fx er bedst for børn.

Vi har faktisk ikke snakket så meget om det med familie og sådan fordi... Øhm, men vi har da snakket om det der, altså de ved godt Mikkel bliver hjemmepasset ikke, og selv der er det da sådan: "jamen hvad med børnehave, hvad med socialisering?" altså, alle de samme indvendinger jeg selv havde ikke? (Anders, 2018)

At skille sig ud, er stadig svært. Signe beskriver hvordan deres familie er vandt til at: de skiller sig ud fra normen.

Vi er nogen der går meget op i bæredygtighed, vi spiser vegansk, og vi *unschooler* - altså vi stikker helt ud! Men ja, der er også mange i vores familie, der også har været meget bekymret for det sociale for Simon, hvis man ikke kommer i skole, for de ved jo godt at vi sagtens kan klare det faglige, men det sociale aspekt...

Hvor vi så kigger på den anden side og siger: men er det den rigtige socialisering man får i skolen? Hvilket vi så, eller jeg ikke synes er den rigtige form for socialisering, at sidde 28 børn inde i et lokale, og tie stille og kigge på en lærer der fortæller hvad man skal. (Signe, 2018).

Signe beskriver både en bevidsthed omkring at skille sig ud fra normen, og hvordan hun stiller spørgsmålstejn ved de rådende normer, som at skolen er et godt sted for børn at socialisere.

7.2 At leve i overensstemmelse med sig selv, frem for omverdenen

Hvad der betragtes som det normale i samfundet, har en stor indflydelse på de beslutninger mennesker tager i deres liv. Gennemgående for mine informanter er, at valget omkring *unschooling*, som er et klart brud mod normen i Danmark, er kommet som følge af andre normbrydende livsstilsændringer, eller har ledt til flere normbrydende livsstilsændringer. Samtlige informanter nævner andre større livsstilsændringer, som at leve vegansk og bæredygtigt, at være non-shopper, og at leve på én indkomst. Anders forklarer at de gør mange ting anderledes fordi de forsøger at tage bevidste valg omkring alt i deres liv

Altså vi har også lidt valgt i vores liv, at vi behøver ikke tage de nemme valg. Altså det er tit at de nemme valg, jo ikke nødvendigvis fører til trivsel, og det ikke er de nemme valg, der fører til velvære, lykke og indsigt (Anders, 2018).

At det normale også er det nemme, betyder også, at det er en del af normen. Anders forklarer yderligere, hvordan han ikke synes det giver mening at tage valg baseret på en frygt for at mislykkes, fx i forbindelse med *unschooling*, hvilket han også mener ligger til grund for at det er svært at tage anderledes valg.

Videre forklarer han, at jo mere de som familie vælger de normbrydende valg, jo mindre radikalt føles det for dem – jo mere normalt bliver det.

At være en del af en social bevægelse kan også ses som at være en del af en normændring i samfundet. Sociale bevægelser betegnes ved, at en gruppe mennesker bryder med en række normer, pga. moralske forpligtelser eller følelser (Piotrowski,

2013), netop disse faktorer er hvad mine informanter baserer deres livsstilsændringer på.

Signe og Thomas beskriver hvordan det ene valg ledte til det næste, da de blev mere bevidste om deres valg og var vandt til at ”gå imod strømmen”. Med andre ord, sætter mine informanter deres moralske værdier højere end normen i samfundet, og da de vælger at bryde med normen på mange områder, betyder det også at normen strider imod deres egne moralske værdier. Signe nævner fx veganisme, at non-shoppe og *unschooling* som tre radikale valg, men som ligesom hænger sammen for dem, fordi valget om at leve efter deres værdier bunder i det samme, men leder til forskellige valg.

Det normale - det nemme valg, bliver på en eller anden måde radikalt. Fordi jeg begynder at kunne se, at der er mange... der er virkelig mange problemer i det, eller sådan... mange utilsigtede konsekvenser af at bare gøre "business as usual" om vi så snakker børn, eller snakker klima eller om vi snakker alt muligt andet. Det er lidt sådan, altså nu tager jeg den lidt ud af et sidespor og siger, at "business as usual" har altså ikke skabt den der verden som vi alle sammen drømmer om. Det er derfor vi står med de store internationale kriser, og at krig stadig styrer og vi har så meget... Og nu er de lige kommet med den der klimarapport der siger at i 2030 skal vi virkelig have omstillet, for ellers går det fuldstændig til vanvid. Og det er jo "business as usual" der har ført os dertil. Sådan mener jeg det er i hvert fald (Anders, 2018).

Maj My Humaidan, mor til fire børn der alle *unschools*, udtalte i Aftenshowet, da værten spurgte indtil hvad der var galt med folkeskolen, at:

Jamen jeg tror ikke vi har oplevet et egentligt problem, vi har bare... vi er blevet opmærksom på et alternativ vi syntes var bedre. Vi synes at skolen er blevet en lille smule uambitiøs, det der med fuldstændig envejskommunikation fra lærer til elever [...] [...] og så den ensretning der efterhånden er på rigtig mange skoler, det gav simpelthen ikke de bedste vilkår, for vores børn i hvert fald, til at lære helt optimalt (Aftenshowet, 2018).

At fravælge folkeskolen, er for Maj My samtidigt en kritik af hvad folkeskolen kan tilbyde deres børn, *unschooling* er altså for dem det bedste alternativ, til en

uddannelsesform de ikke mener er god nok. Maj My uddyber hvordan de ser strukturen der er i en skole, med mange børn samlet i et rum, og blot en voksen, som uholdbar og ineffektiv hvis målet rent faktisk er at lære. Den tankegang *unschoolers* repræsenterer, hvor de sætter spørgsmålstegn ved skolen som institution, er utænkelig for langt de fleste, netop fordi ”skolen er på linje med tyngdeloven” som Kristian Humaidan siger. Signe siger i samme dur, at hun ikke ønsker at hendes børn skal blive til gode og glade mennesker på trods, af en dårlig skolegang, eller en masse spildte timer i skolesystemet. Hun udtrykker, at hun ønsker at kunne give dem en god dag hver dag, hvor de selv kan bestemme hvad de vil interessere sig for og arbejde med (Signe, 2018).

At vælge hvad størstedelen af befolkningen i Danmark vil kalde radikale livsstilsændringer, er for mine informanter blevet uundgåelige valg. Alle informanter beskriver hvordan deres ændringer er kommet i takt med at de er blevet hvad de kalder bevidste om det, der er så normalt i samfundet. Bevidste om hvad folkeskolen sætter af begrænsninger for børn og har derfor valgt *unschooling*, klogere på de etiske og miljømæssige konsekvenser af animalsk produktion og derfor blevet veganer. Mange kender måske ganske enkelt ikke til de informationer, fordi informationerne ikke er en integreret del af samfundet, men hvad der også er gennemgående hos mine informanter er, at de handler på hvad de *føler* er moralsk og etisk forkert. Butler (2001) beskriver hvordan en norm er en skrøbelig størrelse, da det er i afvigelsen der er forandringspotentialer (Ambjörnsson, 2004). Ved at afvige, skaber man grobund for forandring, med andre ord er der en forandring i gang, som Signe beskriver det, så føler de sig som en del af en bevægelse i samfundet (Signe, 2018).

7.3 Traditionelle kønsroller - et feministisk valg

I teoriafsnittet har jeg uddybet hvordan genus konstrueres og skabes imellem mennesker. Derfor varierer forståelsen af genus og hvilke forventninger der forbindes til hvordan genus udtrykkes og dyrkes, ud fra sociale og kulturelle betingelser.

Mine informanter udtrykker hvordan de har et andet syn på ligestilling mellem mænd og kvinder i det danske samfund, end den gængse norm. Kønsrollefordelingen handler for dem i høj grad om familieværdier, deres børn, og hvordan moderens biologiske rolle ikke kan erstattes af partnerens eller pædagogens, og handler mindre om, at mænd og kvinder skal kunne udfylde de samme roller overalt i samfundet.

I *Children of the Welfarestate* skriver Gilliam og Gullov hvordan kvinderne kom på arbejdsmarkedet fra 60'erne og frem, og børneinstitutioner blev mere og mere almindeligt i Danmark. At kvinderne kom på arbejdsmarkedet, omtales i dag som kvindefrigørelsen, hvor frigørelsen altså indebærer at kvinder blev frigjort fra hjem og børn, som tidligere har været kvindens domæne, men hvor børnepasning i dag i højere grad fordeles mellem begge forældre og daginstitutioner. Denne udvikling betyder også, at det mest normale er, at begge forældre arbejder fuld tid, og at den familiekonstruktion betragtes som ligestilling mellem mænd og kvinder i det danske samfund. I bogen *Beyond the second sex* beskriver forfatterne at konstruktionen af køn skabes i sammenhæng med andre konstruktioner (Sanday & Goodenough, 1990). Mine informanter har konstrueret en anderledes forståelse af kønsrollefordeling, baseret på deres forståelse af barn, forældreskab og kvindefrigørelse.

Ja... altså jeg synes ikke kvinder er blevet frigjort! Jeg synes kvinder har fået lov til at komme ind på et arbejdsmarkedet på mændenes premisser [...] [...] og når jeg ser mødre, så kan jeg mærke på dem, og jeg kan også mærke på mig selv, at man ikke føler sig frigjort, for man skal gå fra det [sit barn] man har allermest kært, og det man har allermest lyst til at være sammen med (Signe, 2018).

Videre fortæller Signe, at hun synes det samfund vi lever i, idag, hvor børn tilbringer meget tid væk fra hjemmet, er et problem i forhold til børns rettigheder, da de ifølge hende, har ret til at være sammen med deres forældre, frem for at være i institutioner.

Alle fire informanter er højt uddannede, men begge kvinder omtaler sine karrierer som underordnede i forhold til deres barns behov. Signe siger at hendes karriere nok skal vokse engang i fremtiden, hvor hun ikke har små børn længere, mens Hanna fortæller at det der bekymrer hende, er deres økonomi, men ikke om hun får skabt karriere senere i livet.

Altså faktisk den eneste grund til at jeg tænker på arbejde, er sådan; hvordan skal vi få det til at hænge sammen økonomisk i virkeligheden [pause]. Altså jo, jeg kan godt lide at arbejde, og jeg kan godt lide at have gang i noget, eller hvad man skal sige. Men den slags arbejde jeg har haft, har i hvert fald ikke

været sådan givende, som at være sammen med ham [Mikkel], så det er sådan, nå, ja. Så jeg synes ikke det er det værd, det er på bekostning (Hanna, 2018).

Begge kvinder udtrykker at de som mødre ikke kan erstattes når deres børn er små, og de har lyst til at bruge tiden med dem. Også Anders fortæller at moren især er vigtig når børnene er små, han kan mærke på sin søn, at han har brug for sin mor, meget mere end sin far, når han er så lille udtrykker han. Videre forklarer han, at Hanna jo også havde mest lyst til at passe ham hjemme. Det fremkommer at, de som par vægter kvindens og barnets lyst og behov, højt i deres beslutninger, og igennem dette konstruerer de en kønsrollefordeling, der er hvad Thomas kalder for ”en lidt gammeldags måde”, da det betyder at kvinden går hjemme og opfylder sin moderrolle, og faren er forsørgeren, da familien skal have penge. Signe og Anders taler også om hvad den mest ideelle fremtid vil være for dem.

Thomas: Men når det kommer [Thomas får job – Thomas er nyuddannet jobsøgende], så flytter vi til landet og sådan. Ja, så bliver det sådan... så bliver strukturen sådan lidt gammeldags.. Jeg tager på arbejde fem dage om ugen, arbejder 37 timer, og du er hjemme sammen med Simon [henvendt til Signe]. Ideelt set så havde vi jo begge to et deltidsarbejde.

Signe: Helt ideelt set, så var vi begge to hjemme, og lavede noget vi godt kunne lide ikke?

T: Ja... Ja.

Pernille: Er det det i også forestiller jer, sådan på lang sigt, at du arbejder [henvendt til Thomas]?

S: Vi håber Thomas kan arbejde mere hjemmefra. Det er det vi håber på ikke?

T: Ja.

S: Og det med at arbejde hjemmefra er mere realistisk... så vi har mere tid sammen som familie og kan være meget mere tæt sammen.

Under interviewet, virkede det til at det især var Signe der brændte for *unschooling*, og for de valg de tog, men samtidigt gav Thomas mig ikke et indtryk af, at han var imod, men jeg fik et klart indtryk af, at Signe der var mest optaget af hvad der er bedst/dårligst for dem som familie og mest dedikeret til deres valg. Måske kan det

forklares med, at valget om at *unschoole* mest påvirker hendes liv, da Thomas jo var jobsøgende og har en fremtid hvor han skal på arbejde hver dag, hvor Signe derimod lægger sin karriere på hylden i noget tid for at *unschoole* deres barn.

At Thomas skal være forsørger, og arbejde væk fra hjemmet, virker til mere at være af nød end af lyst, trods at begge partnere er glade og interesserede i det de har uddannet sig til, så understreger de igen og igen, at tiden med familien er vigtigst. Især Signe virker til at have stærke følelser forbundet til skolen, hun betragter skolen som en helt udelukket mulighed. Thomas erklærer sig enig. Signe forklarer også, at hun ville vælge *unschooling* for sine børns skyld, også hvis de ikke havde en omgangskreds hvor Signe også kunne have et dagligt socialt netværk samtidigt med at hun var hjemme med deres børn.

Hvis jeg skal bruge rigtig mange år på at være hjemme sammen med mine børn uden at se andre, så bliver det også meget osteklokke-agtigt og det tror jeg ikke... det har vi også snakket meget om, det ville jeg ikke trives i. Det kan sagtens være at andre meget mere introverte mennesker ville trives i det måske, men jeg kan i hvert fald ikke trives i det særlig godt, men jeg kan ikke forestille mig at sende mine børn i skole, så jeg ville gøre det alligevel (Signe, 2018).

At vælge *unschooling* for barnets skyld, læner sig op af de værdier som familierne vægter højt, nemlig: tid sammen og frihed til at vælge. Men begge par siger dog flere gange, at *unschooling* jo ikke er fast, trods de har svært ved at se noget positivt ved alternativet, som er skolen, og at deres børn har ret til at vælge skolen når de kommer i skolealderen, hvis de vil det, det er netop hele meningen med det frie valg.

I *Beyond the second sex* beskriver Schlegel i kapitlet: *Gender meanings: general and specific*, hvordan mænd og kvinder, som symbolske figurer aldrig står alene, men i forhold til den kultur de udspringer fra. Hun beskriver hvordan der er en *generel* forståelse af mænd og kvinder i en kultur, men også en mere *specifik* forståelse, der er baseret på en specifik kontekst, som kan være i overensstemmelse eller uoverensstemmelse, med den generelle forståelse (Sanday & Goodenough, 1990; Schlegel, 1990). Forståelsen af køn, er bestemt af den sociale kontekst man befinder sig i. Mine informanter, viser en *specifik* kontekst, hvori de har konstrueret en anden forståelse af køn, end den rådende norm i Danmark. Den rådende norm i Danmark,

kan beskrives ved den *heteroseksuelle familiematrix* der bygger på en række normer der gælder for en middelklasse familie i Danmark, som at forældrene er heteroseksuelle, begge forældre har en fuldtidsstilling, børnene går i daginstitution frem til skolealderen, familien har et økonomisk råderum der giver mulighed for at eje et hus eller lejlighed, tage på årlige ferier og have en eller måske to biler. Ligestillingen i det danske samfund opretholdes ved at en kvinde er på arbejdsmarked, hvilket kan kollidere med det at blive mor, da man så bliver bundet til sit barn af biologiske årsager, som at være gravid, føde og amme. *Den heteroseksuelle familiematrix* repræsenterer den *generelle* forståelse af køn, og mænd og kvinders roller i en familiesammenhæng. Både Signe og Hanna udfordrer denne *generelle* forståelse, og præsenterer en anden konstruktion af køn igennem deres livsstil. Hvor et barn kan ses som en forhindring for at udleve sit fulde potentiale, som kvinde på arbejdsmarkedet, mener disse to kvinder, at en kvindes potentiale også udfolder sig igennem moderskabet. At betragte en kvinde som uløseligt bundet til sit barn, og derfor til hjemmet, og som uerstattelig af fx faren, beskriver Thomas som ”en lidt gammeldags struktur”, men Signe føler at denne struktur understøtter hendes virke som mor og kvinde allerbedst, og hun opfatter det at gå hjemme med sit barn, som den mest feministiske beslutning, da den stemmer overens med hendes ønsker. Mine kvindelige informanter føler sig mere i kontakt med deres frigørelse som kvinde, ved at passe deres børn selv, end ved at skabe karriere og overlade børnepasningen til andre udtrykker de. Signe taler dog også om, at Thomas for hendes skyld, gerne måtte gå hjemme med deres søn, men at det var hende der havde mest lyst, så det gav ikke mening for dem (Signe, 2018). På samme måde fortæller Anders, at det var Hannas stærke lyst til at have sønnen hjemme, der har gjort at de har indrettet sig, så det kunne lade sig gøre. Begge par beskriver denne lyst til at gå hjemme med sit barn, som en naturlig biologisk baseret lyst, der ikke er konstrueret af samfundet, men i kraft af moderskabet der indebærer en stærk tilknytning til barnet igennem graviditet og eventuel amning.

Moderskabets rolle er centralt i de livsstilsændringer informanterne taler om de har gjort. Signe beskriver hvordan de i deres fremtid, vil bo tæt på, eller sammen med nære venner de allerede kender, og er tætte med. De kalder sig selv en klan og er 6-8 familier, der alle vil *unschoole*, er veganere og hvor mødrene går hjemme så længe børnene er små og fx ammer.. Thomas og Signe beskriver hvordan de deler mange værdier med deres venner, og at de er venner på kryds og tværs af alder,

hvilket de føler er den bedste form for socialisering, frem for den skolen kan tilbyde deres børn.

Mine informanter viser en anden konstruktion af feminisme og familieværdier, end normen råder over. Signe fortæller hvordan hun mener at det, at kvinder kom på arbejdsmarkedet, har medført at de ifølge hende, ”feminine værdier”, som omsorgsfuldhed, at tage vare på børn og hjem, er blevet glemt i hele frigørelsen af kvinden, og der i dag ikke er nogen der tør have med det at gøre, fordi der ingen reel værdi er i disse værdier i samfundet.

Værdien om frihed går igen når Signe fortæller om sin søn og hendes forhold til hans opvækst og kønsroller.

[...] så sagde han, at han ville virkelig gerne have en kjole, og han elsker bare at gå i den, for så behøver han ikke at have underbukser på selvom han er udenfor [...]

[...] jeg kan godt mærke at jeg bliver lidt glad hver gang folk er i tvivl om han er en dreng eller en pige. Så bliver jeg sådan, ja lige præcis, for han skal ikke sættes i bås agtigt (Signe, 2018).

Trods at deres liv konstrueres ud fra en traditionel kønsrollefordeling, udtrykker de, at det er vigtigt at køn ikke er definerende, eller sætter deres søn i bås. Signe fortæller at hun gjorde sig mange tanker om kønsneutralitet inden hendes søn blev født, men at hun syntes det vigtigste var, at han fik lov til at dyrke de interesser som han har, uanset hvad de er. Friheden til at vælge og til at være, går ofte igen. Men især de tanker og følelser de beskriver i forhold til moderskabet er faste, og bundet til kvindens biologiske rolle, nemlig at være den der kan føde og amme, hvorimod mandens rolle konstrueres ud fra de behov familien har for en indkomst.

I Danmark er der en generel forståelse af at moren er meget vigtig for det nyfødte barn. Det er i høj grad moren der varetager barslen⁸, selvom den kan deles mellem begge forældre. Denne forståelse bunder både i de biologiske forudsætninger en mor har for at møde barnets behov via amning, men også i sociale og kulturelle konstruerede forståelser af morens og farens rolle. Mine informanter der begge lever et liv, hvor moren tilbringer en masse tid sammen med parrets fælles børn, beskriver

---

⁸ <https://www.dst.dk/da/Statistik/bagtal/2017/2017-04-28-Danske-faedre-langt-fra-EU-kommissionen-forslag-om-fire-maaneders-barsel-til-maend>

at deres beslutning er baseret på at de mener at moren *er* vigtigere for barnet, når barnet er yngre. Signe begrundet dette udsagn med den biologiske tilknytning moren og barnet har, fx ved at hun stadig ammer sin søn, som hun understreger er den mest naturlige måde for barnet, hvorimod det at amme sine børn i kortere tid, 6-12 måneder, som er det mest normale, blot er en konstrueret norm i samfundet, men ikke det *rigtige*, ifølge Signe, som også siger at hendes viden om amning er understøttet af forskning på området. Hvad der adskiller sig fra normen er, at de også mener det er vigtigt at være der for barnet efter de første ti måneder af barnets liv, som er det tidspunkt de fleste børn i Danmark starter i en pasningsordning væk fra hjemmet, og derfor fravælger de job og institution, for at møde dette behov. Kønsrolle konstruktionen i disse familier, er altså skabt ud fra den biologiske rolle de mener moderen spiller i barnets liv ved at være den forældre der er gravid, føder og derefter ammer, som parrene vælger at vægte højere, end fx at begge forældre skal varetage præcis samme opgaver omkring barnet.

Mine informanter udfordrer den *heteroseksuelle familiematrix* på alle områder ved at betragte det at man som mor skal efterlade sit barn i en institution for at gå på arbejde, som en ufeministisk handling frem for det der underbygger ligestilling. De udfordrer en økonomisk norm, med to fuldtidsindkomster, og vælger i stedet at leve på en indkomst, undgår dyre ferier og at bo dyrt og bruge mange penge på forbrug. Disse valg stemmer overens med deres forhold til klimakrisen. De udtrykker alle fire, at det at leve bæredygtigt er en stor del af deres livsstil, derfor mangler de ikke de ekstra penge. Signe betegner bl.a. parret som *non-shoppere*⁹ og veganere. Begge par understreger at de ikke har mange penge til rådighed hver måned, men at det er en prioritering.

Meget antropologisk genusforskning i den vestlige verden beskriver hvordan en kvinde er bundet til det private og manden til det offentlige (Ortner, 1996). Især fremhæver man i denne sammenhæng, at det betyder at kvinden på en måde er undertrykt og underordnet manden. Igennem mine samtaler med mine informanter, fremkom det at de valg, der i nogle øjne kan virke som gammeldags, noget begge par også påpegede, og undertrykkende for kvinden, var baseret på en anden forståelse af forældreskab og moderskab, end den rådende overbevisning i samfundet. Som Hanna beskrev det:

---

⁹ Et begreb der betegner en person, der ikke køber nye ting.

Altså det er fedt også at kunne være kvinde, altså hvis jeg vil lave noget feministisk, så vil jeg sige at vi [mødre] skal have tre års barsel, for det synes jeg er feministisk. Det er vores natur, det er det vi er bygget til, og jeg tror det er det, de fleste kvinder dybt inde har lyst til. Jeg tror at det er penge og måske noget social, der gør at man føler man ikke har lyst til det, men det er jo også fordi der ikke er nogen andre der gør det, men vi kunne jo nemt være sociale hvis der var mange kvinder der havde tre års barsel, og kom til en legestue, altså så får man det sociale alligevel jo. Fordi det bliver ensomt på en måde at gå hjemme (Hanna, 2018).

Hanna sætter spørgsmålstejn til hvad den normale forståelse af en frigjort kvinde er i Danmark. Hun mener at en frigjort kvinde får lov til at bruge tid med sine børn når de er små, og har brug for hende. Signe sætter ligeledes spørgsmålstejn ved ”den frigjorte kvinde”.

[...] Så hvis jeg i feminismens navn, skulle gå ind på arbejdsmarkedet og arbejde fuld tid, og sende mit barn i institution selvom jeg ved at det langt fra er det der er bedst for ham, så ville jeg absolut ikke føle mig frigjort. Ligesom.. At det går begge veje, mænd kan heller ikke gå hjemme med deres børn hvis de begynder at varetager nogle af de her feminine værdier, så bliver de også set ned på, så det har ikke så meget med kvinder at gøre, det har noget med de her værdier at gøre, som går tabt i samfundet. Så jeg synes ikke der skete en reel frigørelse af kvinden, for alt det der har med det feminine at gøre, det kom ikke med, de fik bare lov til at være ligesom mænd på arbejdsmarkedet, klæder sig ligesom mænd, bare med stilletter på eller sådan og skal knokle sig op, og arbejde fuldtids (Signe, 2018).

I et *unschoolingperspektiv*, fortæller Hanna om at langt de fleste, i den unschoolinggruppe de kommer i, er mødre og børn, hvilket betyder at de fleste har den familiekonstruktion, hvor faren arbejder og moren er med børnene. Dog er alle børnene stadig små siger hun, hvilket måske forklarer hvorfor kønsrollefordelingen er som den er. Hanna beskriver denne gruppe, som en gruppe af forældre og børn, der igennem en facebookgruppe der hedder ”Unschooling Syd fyn” mødes af og til, hvor

de har det til fælles at de alle *unschooler*. Maj My og Kristian fortæller i TV-interviewet at de begge er hjemme de fleste dage, og at de på skift arbejder i en fælles virksomhed, hvilket gør at begge parter tilbringer lige meget tid i hjemmet. De har altså konstrueret et familieliv, hvor de begge optager lige meget plads i og udenfor hjemmet, og begge forsørger på lige fod, men uden at gå på kompromis med tid med familien. En måske, utopisk konstellation for de fleste andre *unschoolers*.

7.4 En social bevægelse starter i følelserne

At vælge unschooling som uddannelsesform for sine børn, er kontroversielt i Danmark i dag. Men for mine informanter er det, at udfordre den gældende norm, noget der falder dem naturligt i så mange aspekter i livet, og skole er bare en af dem. At den rådende norm, så også, i deres øjne, viser sig at være så ”forkert” for dem, er noget der er værd at reflektere over.

Normer er, som Ambjörnsson skriver, både det mest eftertragtede, og det mest almindeligt forekommende (Ambjörnsson, 2004). Men hvorfor føler disse mennesker, der rent faktisk sætter spørgsmålstegn ved normerne, og mærker efter, at langt de fleste rådende normer i vores samfund ikke bibringer deres liv med noget godt? Anders forklarer det ved at se på den verden vi lever i lige nu, som ifølge ham, er helt på et sidespor, med klimakrisen bankende på døren.

Man kommer jo til at stikke fuldstændigt ud af gruppen når man tager nogle radikale valg, eller nogle som kan virke radikale for andre ikke? Som også virkede meget radikale for mig og som mere og mere bare blev sådan, nå men det giver da herre god mening det vi gør. Det normale, det nemme valg, bliver på en eller anden måde radikalt. Fordi jeg begynder at kunne se, at der er mange, der er virkelig mange problemer i det, eller sådan... mange utilsigtede konsekvenser af at bare gøre business as usual, om vi så snakker børn, eller snakker klima, eller om vi snakker alt muligt andet (Anders, 2018).

Videre fortæller Anders mig, i en tone af frustration:

Anders: Altså hvor meget af det hænger så, hele den der kriseagtige tilstand [klimakrisen], hvor meget af det hænger så sammen med, helt ned til hvordan

vi laver skoler og hvordan vi har den her hverdagssamfundssstruktur med 9-16 og ud og handle og [så er man] træt, så man tager de nemme valg og [køber] kød, kød, kød, kød, kød, kød, for at det er man også bare vandt til, og man er så træt, at man ikke får reflekteret ordentligt over det, og nå ja det smager godt og det kan godt være at den der gris har det ad helvedet til inde på den der slagterfabrik eller opdrætsfabrik [pause].

Pernille: Men alle andre spiser det?

A: Ja, alle andre spiser det, så det må være okay... Altså, når vores kompas går efter, at finde validering i det de andre gør, så er vi ikke længere, så kan vi ikke rigtigt tage etiske valg eller ordentlige valg, så kan vi ikke længere mærke; er det her rigtigt for mig, er det her en god handling, er det her noget der egentlig giver mening. Fordi at vores kompas går mere i retning af, at få anerkendelse fra vores omgivelser.

Normer er det mest almindeligt forekommende (Ambjörnsson, 2004), de er ofte ikke baseret på bevidste overvejelser, men de er alligevel styrende i samfundet, fordi normer også er det mest eftertragtede (Ambjörnsson, 2004).

Anders beskriver hvordan deres stillingstagen til livet, har givet dem en bevidsthed omkring de valg de tager. Men normer er under konstant forandring, og opretholdes og skabes igennem handlinger.

Signe beskriver at de føler sig som en del af en bevægelse, en bevægelse væk fra samfundets rådende norm, som de ikke føler er holdbar. Signe nævner dette, men specificerer ikke denne bevægelse. Igennem min research har jeg fundet frem til at *unschooling* er en voksende gruppe i Danmark. Der er forskellige *unschooling*-facebookgrupper fra forskellige områder i Danmark og en overordnet gruppe, kaldet "Unschooling Danmark", har ca. 850 medlemmer. Signe udtrykker at ønsket om at vælge omsorgen til, og pengene fra, til en hvis grad, føles som den rette vej, og som kernen i den bevægelse hun føler sig som en del af. Omsorgen til sit barn, til familien, og ikke mindst til jorden. Ifølge Piotrowski (2013) starter en social bevægelse i en lille gruppe mennesker, bundet i følelser, en lille gruppe der føler sig forenet på baggrund af etiske og moralske værdier. Måske er disse informanter jeg har talt med, der har valgt *unschooling* en del af en bevægelse, der er ved at forandre de rådende sociale normer i samfundet.

7.5 Frihed frem for alt

Friheden til at vælge, til at reflektere og tage bevidste valg, friheden til at være, er afgørende for mine informanter. Friheden til at vælge *unschooling* er ifølge den danske lovgivning et frit valg, men friheden begrænses igennem kulturelt konstruerede normer i samfundet (Ambjörnsson, 2004). Den frihed Signe og Thomas vægter højt, kommer med den pris, at de føler sig som nogle der stikker ud, de møder ikke forståelse, men forundring og kritik. Men følelsen af at være en del af fremtiden, at have ”forstået” hvad der er vigtigt og rigtigt, og hvad der ikke er givende for dem som familie, og for deres barn, er hvad der bærer disse beslutninger. De sender et signal om at have forstået hvad der ligger til grund for ”det gode liv”, og det er ikke at gøre *business as usual*, som Anders udtrykker det. Klimakrisen hænger især over alle informanterne, som en slags vejleder, at leve bæredygtigt går foran at gøre ”det man plejer”.

Den norske antropolog Thomas Hylland-Eriksen (2016) præsenterer et begreb, han kalder *overheating*. Med det mener han, at vi lever i en tid hvor alting accelererer i en ekstrem fart, især tre store faktorer er i spil ifølge Hylland-Eriksen: klima, økonomi og identitet. Han beskriver *overheating* metaforisk, ved en bil, der kører på en motorvej uden fartbegrænsning, men også uden retning, i ekstrem høj fart. Hylland-Eriksen (2016) beskriver en verden, der er på vej ud over en form for afgrund, menneskeheden ikke kender. Konsekvenserne af menneskers valg hver dag, ender ud i en verden i ekstrem høj fart, klimakrisen banker på døren, alting flytter sig i en utrolig fart, men fremtiden er samtidigt i menneskets hænder, i forbrugernes hænder. Hylland-Eriksen præsenterer tre råd, til at modvirke denne acceleration i verden: *cool down*, *calm down* and *scale down*, but *look up*, siger han. Med andre ord, foreslår Hylland-Eriksen (2016) at vi stopper med at gøre hvad vi er vant til, og ændrer vores vaner, bryder med normerne, og åbner øjnene for hvad vi har gang i. Netop dette er hvad mine informanter giver mig et indtryk af, at de er i gang med. Tid er en ressource de vægter højt, højere end penge, højere end karriere, tid til at være sammen, først og fremmest med sine børn. Maj My udtrykker den trang så enkelt:

Vi kunne godt tænke os at være mere sammen med vores børn, nu har vi jo sat de her fire liv i verden, som vi holder meget af, og det gav simpelthen mening

for os, at tilbringe rigtig meget tid sammen med dem, i de år hvor de også er gearet til at være sammen med os (Aftenshowet, 2018).

Tid og frihed er nøgleord i disse livsstilsændringer mine informanter beskriver, måske er de værdier, grobundet for et nyt paradigmeskifte i vor tid, måske er det et levende eksempel på Hylland-Eriksens tre råd: *cool down*, *calm down* og *scale down* og mest af alt, giver mine informanter mig et indtryk af at de har forstået at ”se op”, se hvad der for dem føles forkert, og ændre sin livsstil i takt med det.

---

8 Konklusion

Jeg indledte denne opgave med at beskrive *unschooling* som et voksende fænomen blandt forældre i Danmark, for at få svar på hvilke valg og tanker der lå bag beslutningen om at *unschoole*. Min problemformulering lyder som følgende: *Hvordan kan vi forstå forældres beslutning om at vælge unschooling, frem for skolen, med et teoretisk udgangspunkt i genus, normalitet og sociale bevægelser?*

Mine informanters valg om at *unschoole* deres børn var blot et enkelt valg i en række af beslutninger, der strider imod den gængse norm. At vælge *unschooling* er et valg, der stemmer overens med en række værdier mine informanter ønskede at leve efter, hvor *frihed* er en værdi de især lægger vægt på. Maj My kalder folkeskolen for en smule uambitiøs, pga. pressede lærere, en ensretning af eleverne og envejskommunikation fra lærer til elev (Aftenshowet, 2018). At gå imod normen på et afgørende punkt, som at fravælge skolen til sine børn, beskrev mine informanter både som en stor frihed, og især en frihed for deres børn, der kunne leve et liv, hvor de selv bestemte hvad de ville lære og hvornår, men valget var også tynget af at føle sig ”udenfor”. Signe og Thomas beskriver det ved at de skiller sig ud på så mange andre områder, folk er vandt til at de tager anderledes valg. Anders forklarer at de snakker meget lidt med deres familier om at ville *unschoole*, det er ligesom nemmere at lade være.

Min undersøgelse af *unschooling* har ledt til en dybere analyse af den genuskonstruktion mine informanter repræsenterer, hvorigennem de belyste et anderledes syn på ligestilling i Danmark, ved at udfordre *den heteroseksuelle familiematrix*, og sætte barnets behov og rettigheder i centrum for deres valg, hvilket for dem også indebar at sætte moderskabet i centrum.

Jeg kontaktede informanterne for at blive klogere på hvorfor de mener at *unschooling* er den bedste uddannelsesform. Men jeg fik hurtigt fornemmelsen af, at *unschooling* blot var en lille del, måske starten på en ny livsstil, eller blot et uundgåeligt led på vejen til en ny livsstil. Det informanterne egentlig udtrykte, var en stor trang til at gøre noget andet, end det de selv er vokset op med, og det de så omkring sig. Anders uddyber en stor frustration over at gøre ”business as usual”, han brændte for en form for forandring. Signe føler sig allerede som en del af en bevægelse, væk fra den *heteroseksuelle familiematrikse*-norm. Begge par koblede det at gå en anden vej i hele opbygning af deres familieliv, at udfordre den *heteroseksuelle familiematrikse*, sammen med klimakrisen.

Den heteroseksuelle familiematrikse repræsenterer for informanterne, en familie model, der i høj grad er forbrugere, er afkoblede fra sine børn, sig selv, og jorden. En *alination* fra livet og fra hvad der er vigtigt. De ønsker noget andet, derfor gør de noget andet. Informanterne har valgt at ændre sine valg på et moralsk grundlag, og måske er de derfor en del af en større bevægelse. Den kritiske, bevidste stillingstagende, er gennemgående, alle informanterne beskriver hvordan deres valg har afsæt i nogle værdier, de vægter højere end at følge normen. Dette beskriver Grzegors, som starten på en social bevægelse, nemlig at ændre sine handlinger på et moralsk grundlag. Signe beskriver hvordan hun føler de er en del af en bevægelse, altså en del af noget, frem for blot at være dem der ”skiller sig ud”. Netop følelsen af, at være en del af noget, er afgørende for at en sådan bevægelse kan udvikle sig, hvilket statistikkerne tydeligt viser at netop *unschooling* i Danmark gør.

Unschoolere i Danmark, præsenterer både et nyt og gammelt syn på familiekonstruktionen, hvor moren ses som uundværlig for det lille barn, og barnets behov er i højsæde. Netop barnets plads i samfundet, er et interessant område at forske videre i. Børn er en befolkningsgruppe, der ikke umiddelbart kan tale, eller vælge for sig selv, men er samtidigt en vigtig befolkningsgruppe, fordi børn er os voksnes kæreste eje, og en dag bliver de, de voksne der skal lede samfundet videre. I Danmark institutionaliseres børn i så høj grad fra de er omkring ti måneder, at forskere på området advarer mod varige skader for børnene (Berlingske, 2019), da de mangler den tætte tilknytning til deres primære omsorgspersoner. Samtidigt er der den opfattelse at forældre skal vende tilbage til arbejdsmarkedet og være nyttige, men er dette på bekostning af barnets trivsel? Spørgsmål som disse flourer i Danmark nu, og er interessant at dykke ned i til videre forskning. Et andet interessant

forskningsområde, er *klimakrisens* indflydelse på mennesker, deres liv og valg. Der opstår nye begreber, som *klimaangst*, der betegner en udvikling af angst baseret på bekymringer for klimaforandringerne.

Måske er *unschoolers* en del af et større skift til et mere bæredygtigt samfund, hvor bevidste valg tages ud fra værdier frem for bare at gøre som vi plejer.

Litteraturliste

- Ambjörnsson, F. (2004). *I en klass för sig : genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm, Sverige: Ordfront.
- Bartholdsson, Å. (2007). *Med facit i hand: normalitet, elevskap och vänlig maktutövning i två svenska skolor*. Stockholm, Sverige: Socialantropologiska institutionen, Stockholm Universitet.
- Brinkmann, T. (2016). *When to whisper: Moving refugee psychotraumatology beyond the clinic in welfare state Denmark*. Københavns Universitet, København.
- Gullov, E., & Gilliam, L. (2017). *Children of the welfare state*. London: Pluto Press.
- Ortner, S. (1996). *Making gender*. Boston, Beacon Press, USA.
- Pedersen, O. K. (2011). *Konkurrencestaten*. Hans Reitzel.
- Piotrowski, G. (2013). *Social movement or subculture? Alterglobalists in central and eastern europe*. Maynooth: IE.
- Sanday, P. R., & Goodenough, R. G. (1990). *Beyond the second sex: New directions in the anthropology of gender*. Philadelphia, USA: University of Pennsylvania Press.

Internetsider:

- Berlingske. (2019, 05 11). *www.berlingske.dk*. Hentet d 11 maj, 2019, fra <https://www.berlingske.dk/samfund/forsker-retter-frontalangreb-paa-dansk-vuggestuepaedagogik>
- Farenga, P. (2013, September 9). Hentet d. 9 September, 2013, fra www.johnholtgws.com: <https://www.johnholtgws.com/pat-farengas-blog/2013/9/6/the-latest-us-statistics-on-homeschooling>.
- Folkeskolen.dk. (2018, 9 5). *www.folkeskolen.dk*. Hentet d 19 april, 2019, fra <https://www.folkeskolen.dk/641647/flere-boern-faar-hjemmeundervisning-Friskolerne>. (n.d.). *www.friskoler.dk*. Hentet d. 30 april, 2019, fra <https://www.friskoler.dk/hvad-er-en-friskole/>
- Folkeskolen.dk. (2018, 8/2). *www.folkeskolen.dk* Hentet d. 12 maj, 2019, fra <https://www.folkeskolen.dk/625689/2018-kan-blive-et-skaebneaar-for-de-nationale-test>.
- Haugaard, M., & Kauffmann, J. (2019, 4 29). *www.politiken.dk*. Hentet d 30 april, 2019, fra <https://politiken.dk/indland/uddannelse/art7159121/L%C3%A6rere-flygter-fra-folkeskolen>

Klassesamfund.dk. (n.d.). Hentet d. 30 april 2019, fra Hvem er klasserne:
<https://klassesamfund.dk/klassesamfund/hvem-er-klasserne>

NOSOSKO. (2014). *www.ast.dk*. Hentet d. 18 april, 2019, fra
<https://ast.dk/filer/tal-og-undersogelser/tal-og-tendenser-filer/daginstitutioneri-de-nordiske-lande.pdf>

Skaaning, J. (2017, 3 10). *www.dr.dk*. Hentet d. 11 april, 2018, fra
<https://www.dr.dk/nyheder/indland/tidslinje-offentlig-boernepasning-gennem-tiderne>.

Tuxen, K. S. (2018, oktober 29). (Danmarks Radio) Hentet d. 29 oktober, 2018, fra *www.dr.dk*: <https://www.dr.dk/nyheder/indland/maj-mys-boern-bliver-hjemmeskolet-jeg-er-bange-skolen-oedelaegger-dem>

Undervisningsministeriet. (2018, 6/9). Hentet d. 12 maj, 2019, fra
<https://uvm.dk/folkeskolen/fag-timetal-og-overgange/skolestart-og-boernehaveklassen/skolestart>